

2050'ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetim: Eğitim Sistemine Bakış

Prof. Dr. Yüksel KAVAK
Hacettepe Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

TÜSİAD / UNFPA
İstanbul, 5 Kasım 2010

Çalışmanın tanıtımı:

Ana tema: "Nüfusbilim ve Yönetim"

Ana yayın: "2050'ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetim"

Sektörel yayınlar: İşgücü, **eğitim**, sağlık, sosyal güvenlik

Eğitim sektör kitabının amacı:

- Nüfusbilim verilerinden yararlanma - *eğitim yöneticilerine yol göstermek*
ve
- Eğitim sektöründe *veriye dayalı bir yönetim kültürünün oluşturulmasına* katkı sağlamaktır.

Hedef kitle;

- Eğitim politikaları oluşturucuları
(Siyaset, sivil toplum örgütleri, meslek kuruluşları, ...),
- Her düzeydeki eğitim ve okul yöneticileri,
- Eğitim planlamacıları.

Çalışmanın tanıtımı (Devam)

Veri kaynakları:

Nüfus projeksiyonları (Okul çağı nüfusları):

- TÜİK; 1990-2010 nüfus projeksiyonları,
- Hoşgör, 2010: 2000-2050 nüfus projeksiyonları (orta düzey)

Eğitim göstergeleri ve istatistikleri:

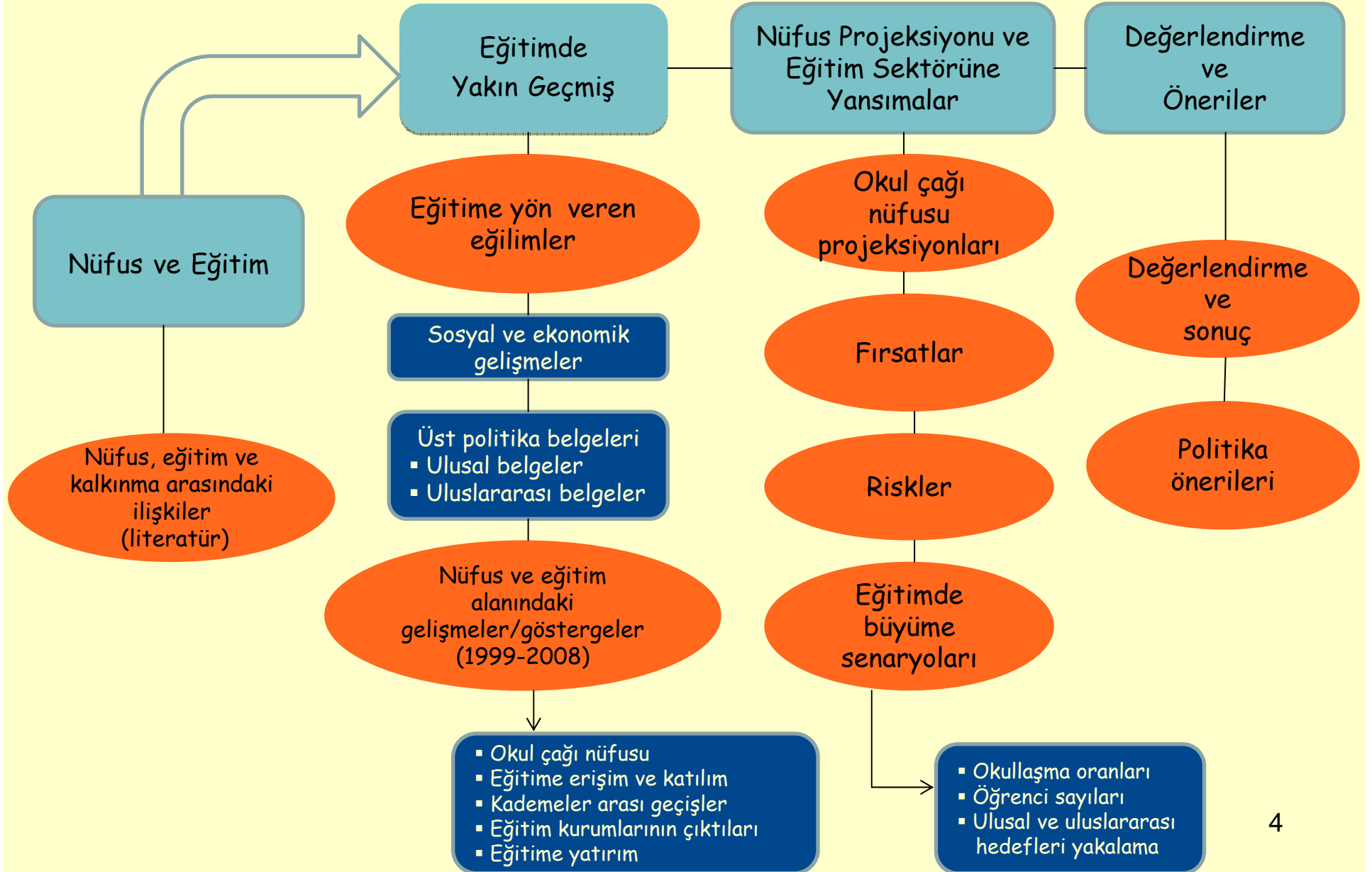
- TÜİK; Milli Eğitim İstatistikleri (1999-2004 yılları)
- MEB; Milli Eğitim İstatistikleri (2005-2008 yılları)
- ÖSYM; Yükseköğretim İstatistikleri (1999-2008 yılları)

Uluslararası veriler:

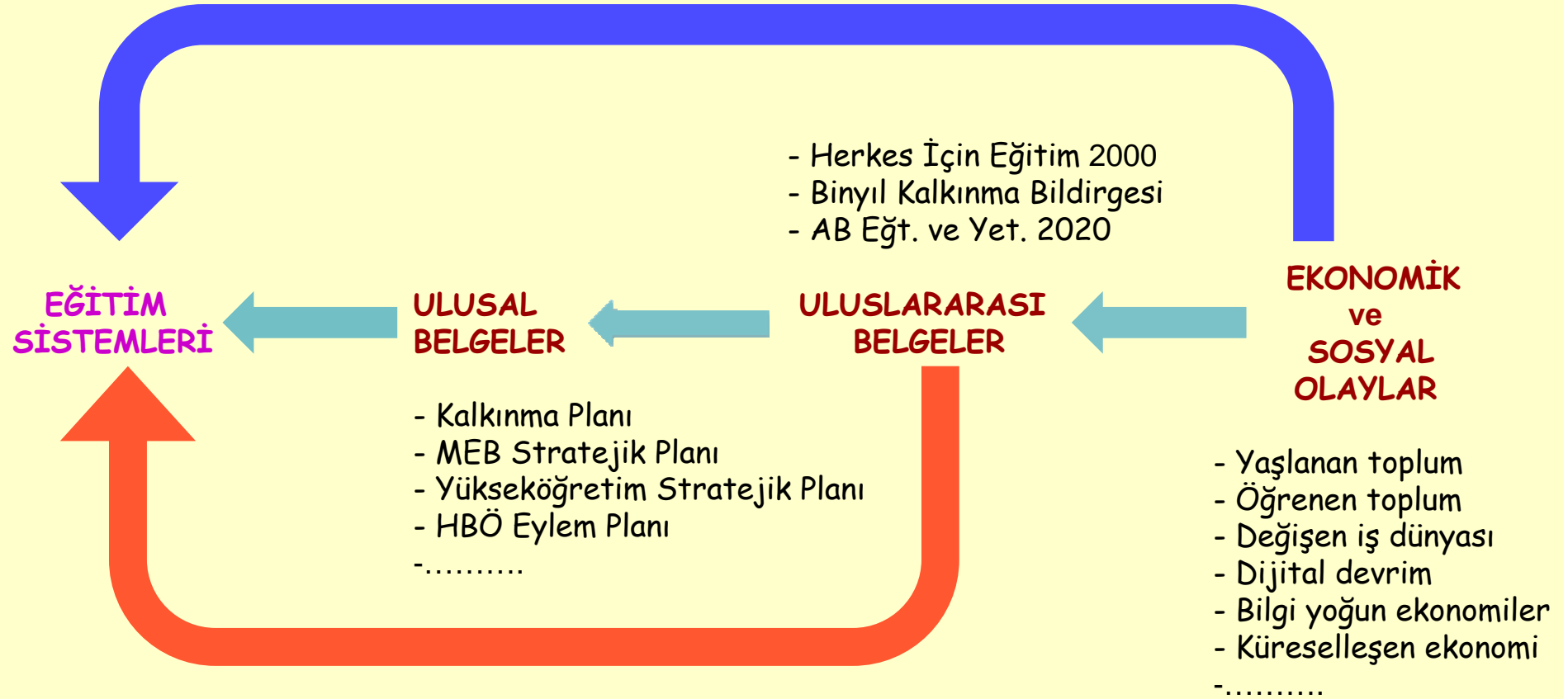
- UNESCO-UIS,
- OECD
- EUROSTAT

Çalışma başlangıcı: Haziran 2009

Kitabın Yapısı: Bölümlerarası Bağlantılar ve Mantıksal Çerçeve

Eğitimi Çevreleyen Eğilimler ve Belgeler

Yakın Geçmişin Analizi:
Seçilmiş Eğitim Göstergelerindeki
Gelişmeler 1999-2008

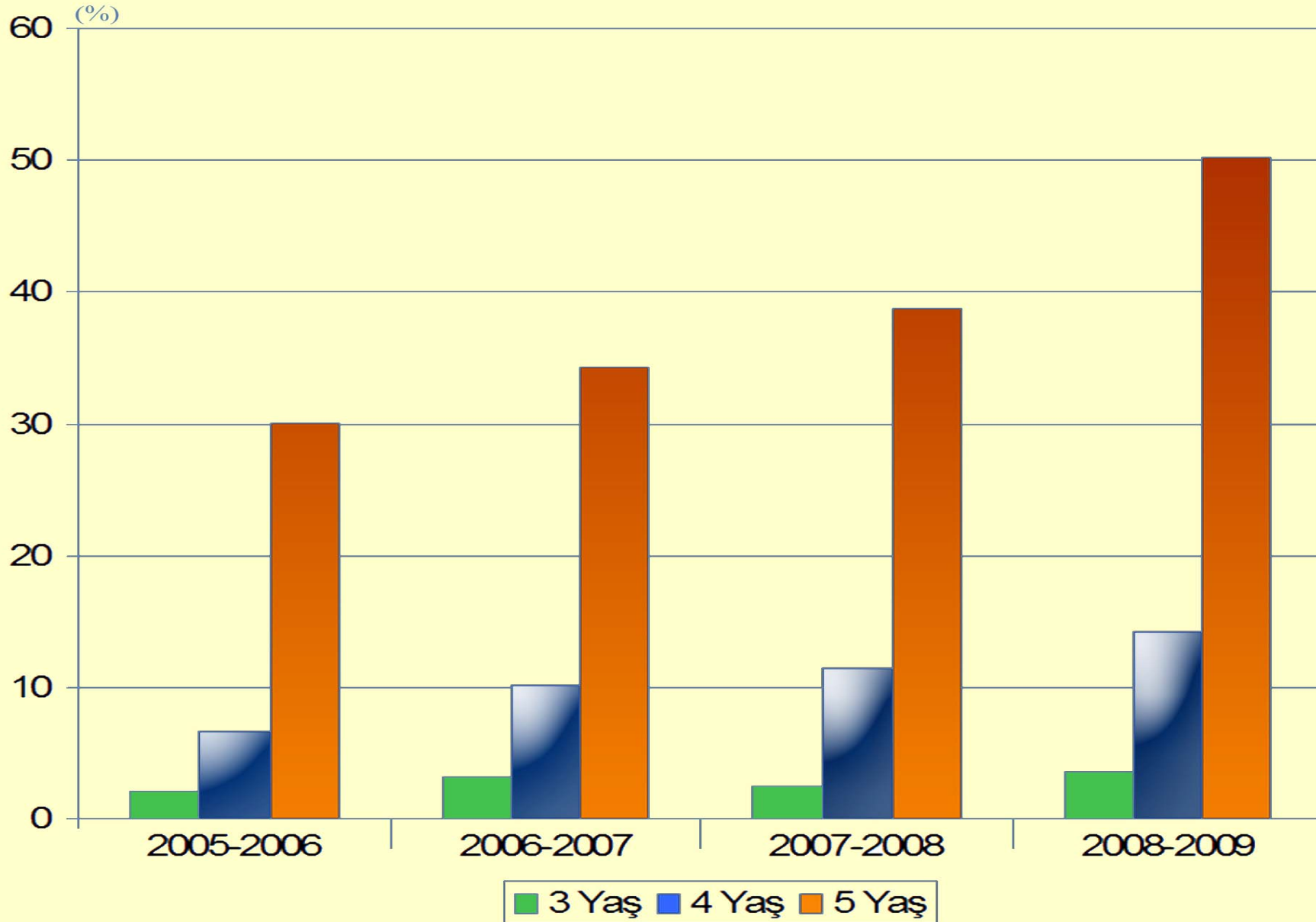
Okul çağı nüfusunun, değişik eğitim kademelerine katılım durumu nedir?

Okul Öncesi Eğitime Katılım (1999-00 .... 2008-09)

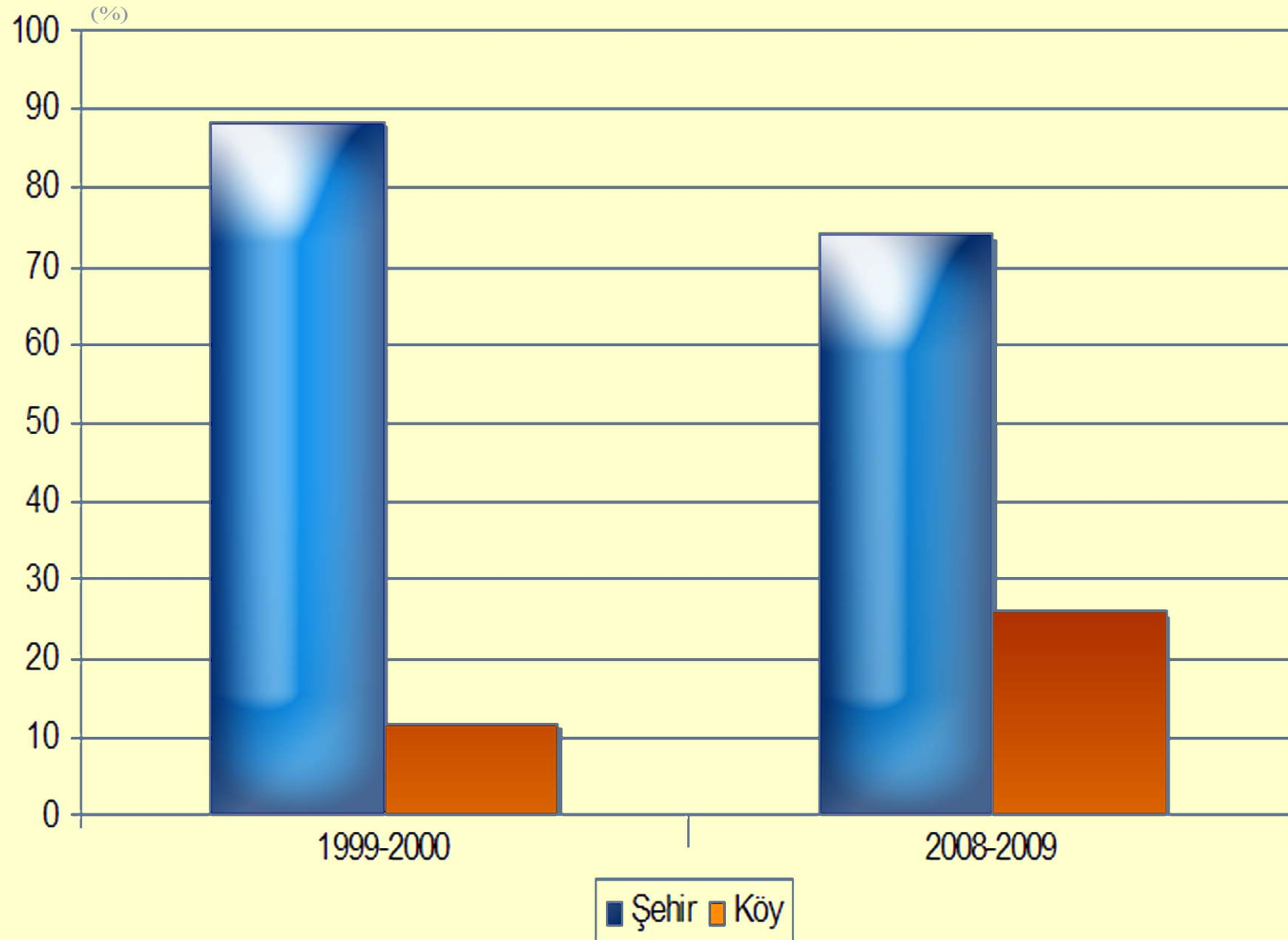
Büyüme oranı	%279
Net okullaşma oranı (3-5 yaş)	% 5 ... %23
Gelişmiş ülkeler ort.	%79

Şekil 3.4: Okul Öncesi Eğitimde Tek Yaşa Göre Okullaşma Oranları (3, 4, 5 yaş)
"Beş yaş hızla yaygınlaşıyor ..."

Şekil 3.5: Okul Öncesi Eğitimde Yerleşim Yerlerine Göre Dağılım
"Kırsal kesime doğru yaygınlaşma eğilimi ..."

İlköğretime Katılım (1999-00 ... 2008-09)

Büyüme oranı	%5
Net okullaşma oranı	%94 ... %97
Gelişmiş ülkeler ort.	%95

Ortaöğretime Katılım (1999-00 ... 2008-09)

Büyüme oranı	%66
Brüt okullaşma oranı	%59 ... %77
Gelişmiş ülkeler ort.	%101

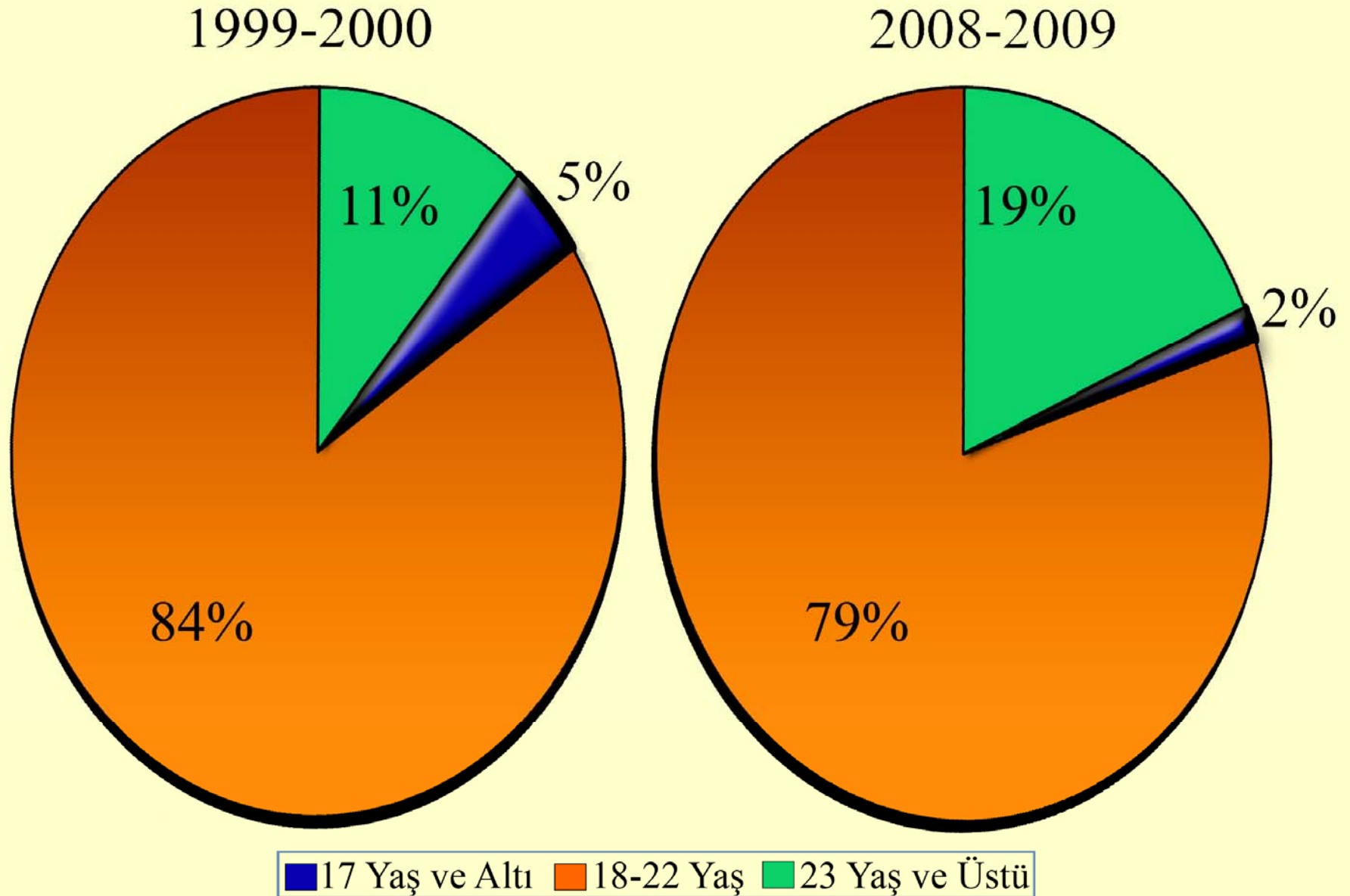
Örgün Yükseköğretime Katılım (1999-00 ... 2008-09)

Büyüme oranı	%76
Brüt okullaşma oranı	%15 ... %29
Gelişmiş ülkeler ort.	%67

Vakıf Yükseköğretim Kurumları ve Lisansüstü Öğretim (1999-00 .... 2008-09)

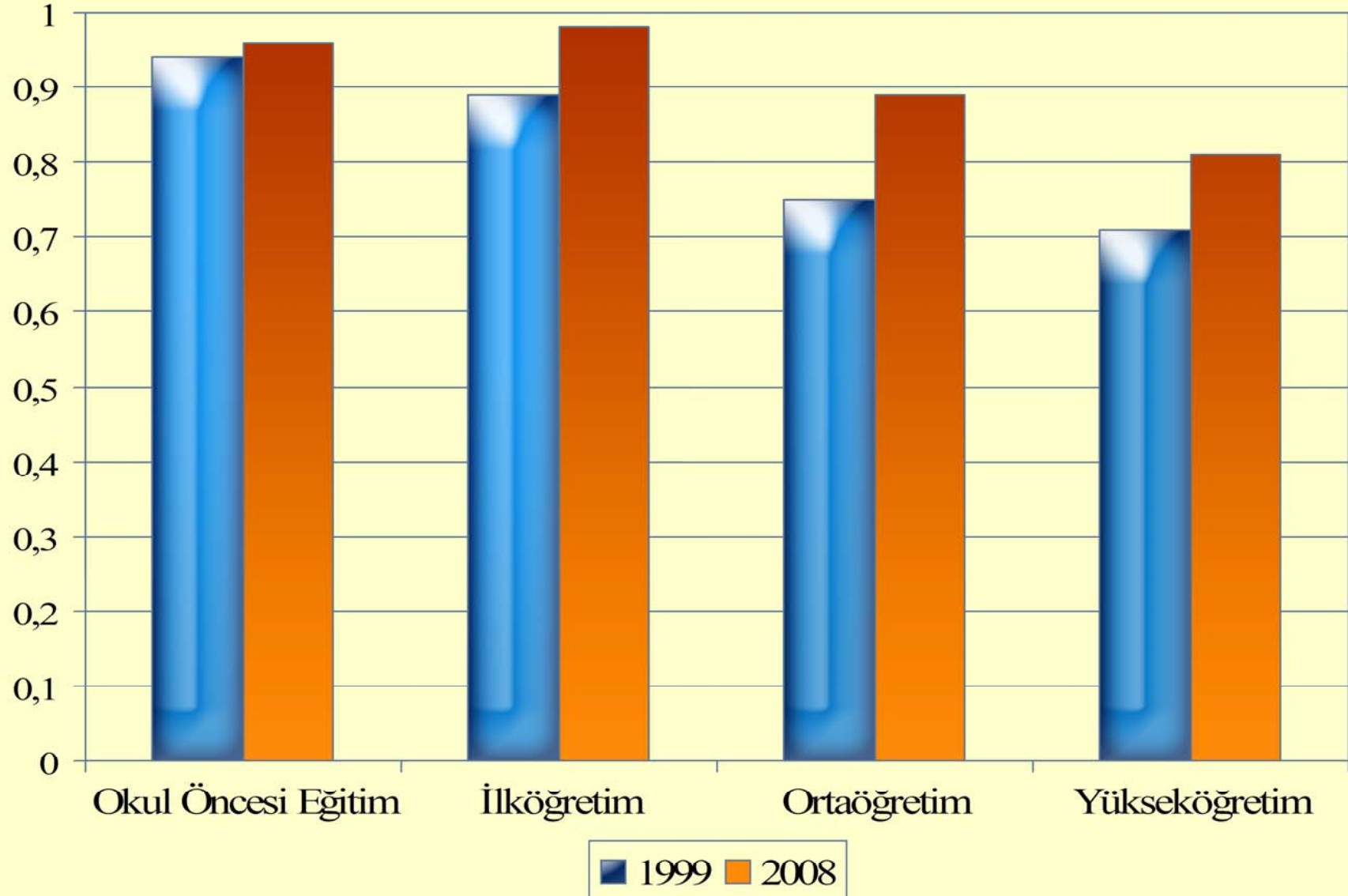
Vakıf - büyüme oranı	%297
Lisansüstü - büyüme oranı	%98

Şekil 3.12: Yükseköğretim Öğrencilerinin Yaş Kompozisyonu
"Yükseköğretimde yaş yelpazesi genişliyor ..."

Şekil 3.23. Eğitimde Cinsiyet Eşitliği

"Ortaöğretim ve yükseköğretimde kızlarla erkekler arasındaki açık devam ediyor ..."

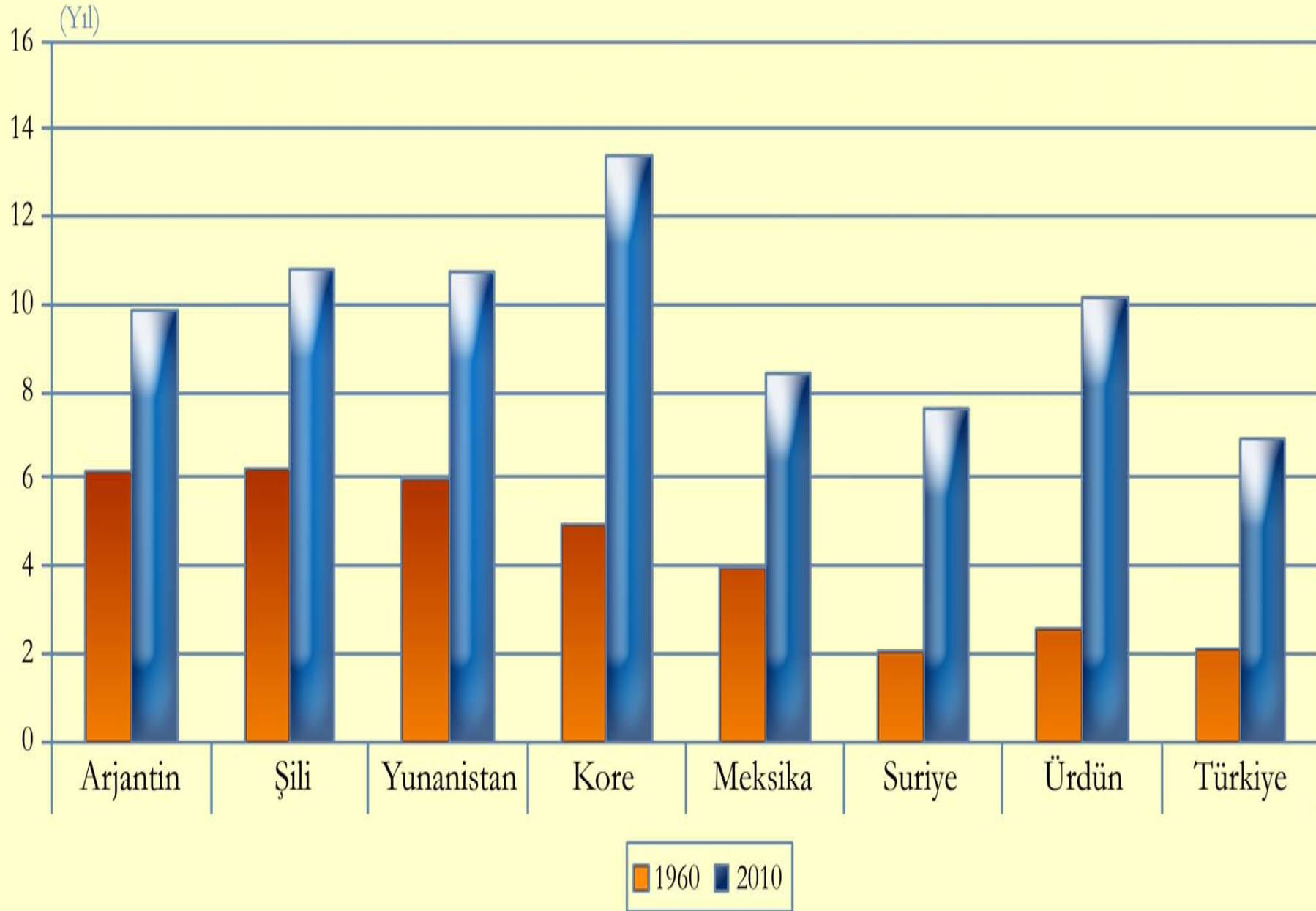
Yetiřkin nüfusumuzun eğitim düzeyi nedir?

Nüfusun eğitim düzeyi

(Lise ve yükseköğrenim mezunları)
(25-64 yaş, 2007)

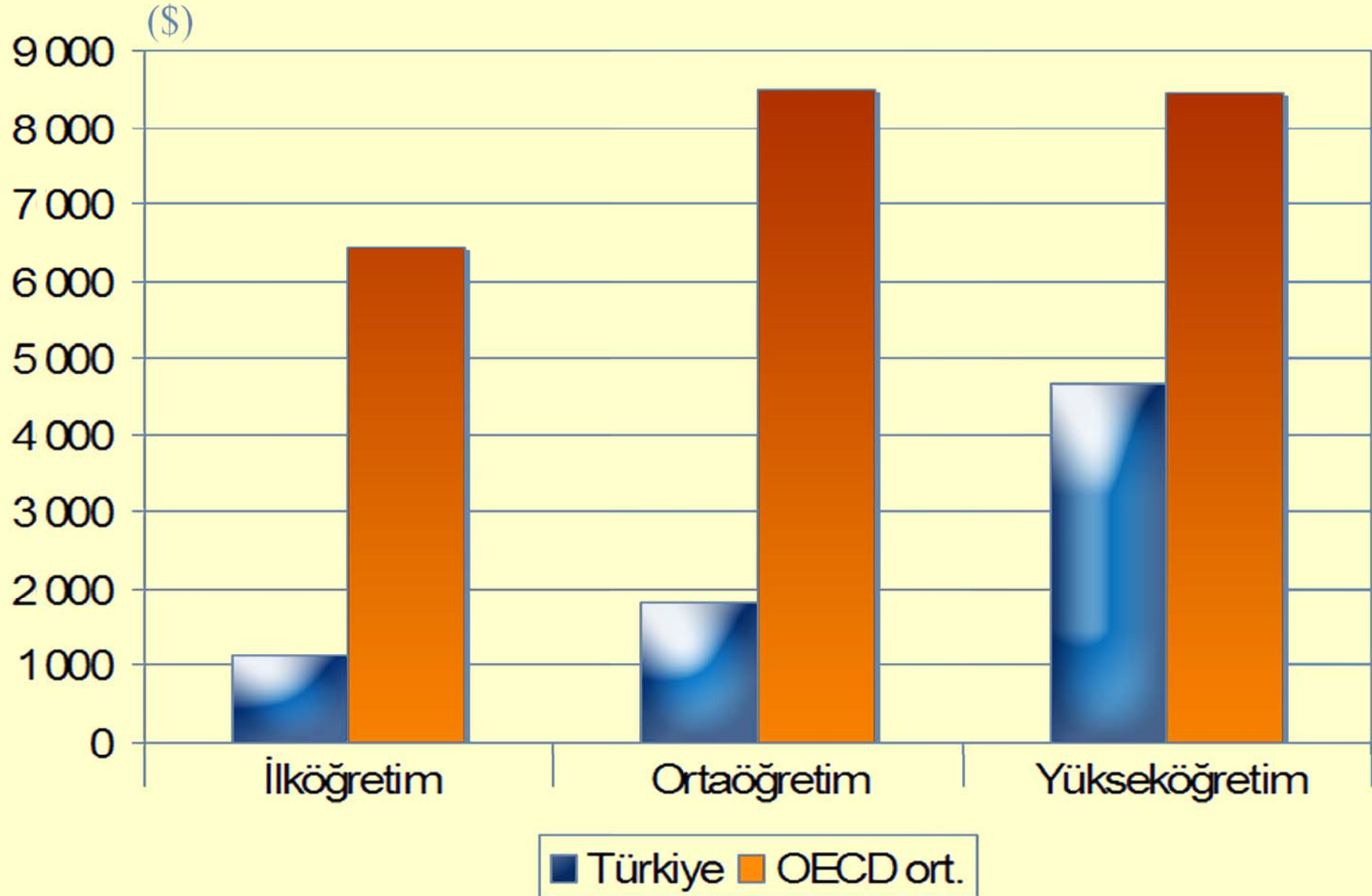
Türkiye (1998-2006 OECD'nin en hızlı büyüyen ülkesi)	%29
OECD ort.	%70

Şekil 3.20 : Çeşitli Ülkelerde Ortalama Eğitim Süresi (15-64 yaş)

Devlet, eğitime ne kadar harcama
yapmaktadır?

Şekil 3.21: Türkiye ve OECD Ülkelerinde Öğrenci Başına Yıllık Harcamalar (2006, ABD Doları, TR kamu harcamaları)

Eğitim Harcamalarının GSYİH içindeki payı:

Türkiye: %3 (2008)

Gelişmiş ülkeler ort.: %5.3

Gel. olan ülkeler ort.: %4.4

Eğitim harcamalarının Merkezi Bütçe İçindeki Payları:

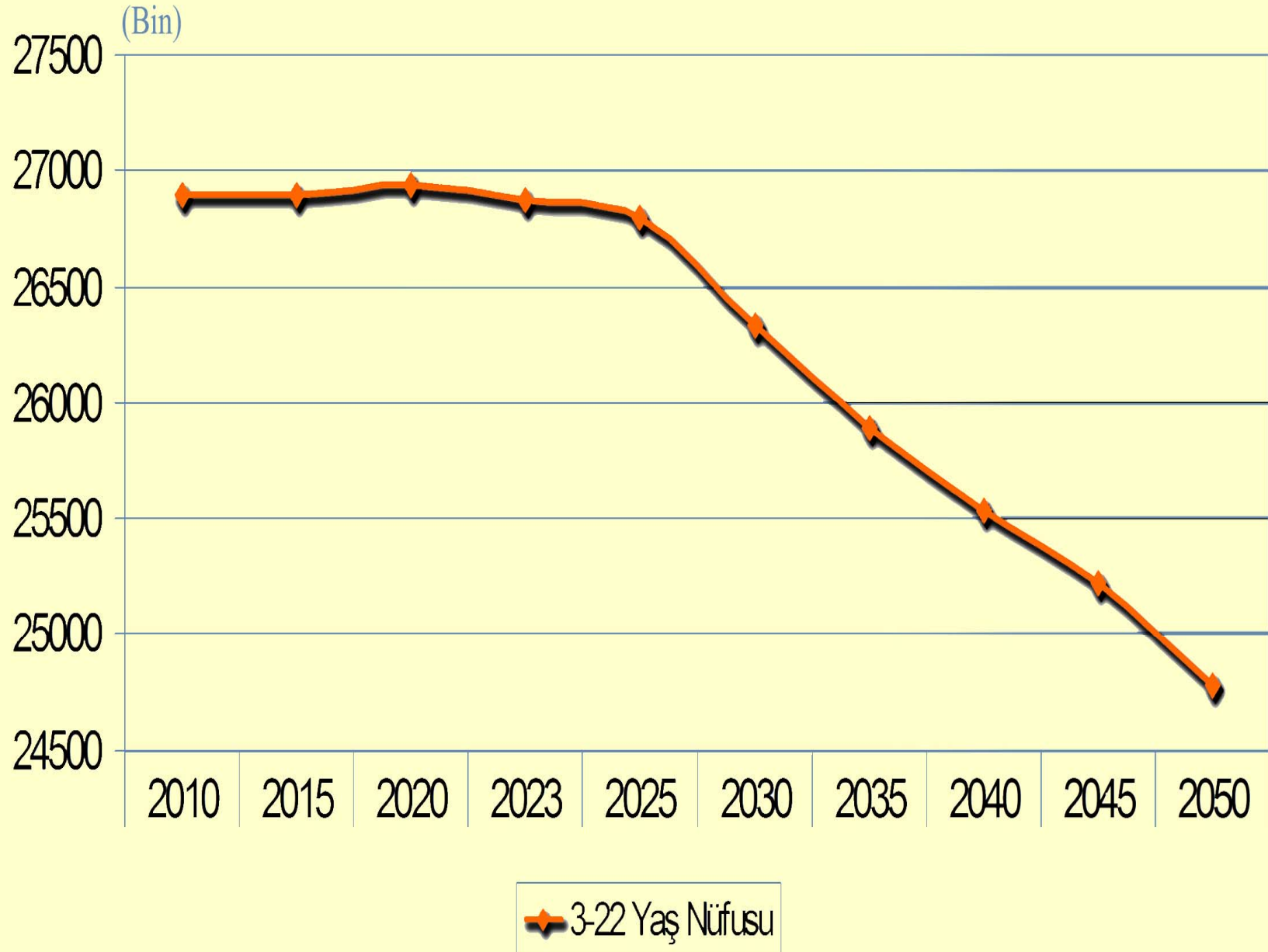
Türkiye: %13,6 (2008)

Gelişmiş ülkeler ort.: %12

Gel. olan ülkeler ort.: %16

Okul Çağı Nüfusu
ve
Eğitimde Geleceğe Bakış
(2010-2050)

Şekil 4.1 : Eğitim Kademelerine Göre Türkiye'nin Uzun Vadeli Okul Çağı Nüfusundaki Eğilimler (2010-2050 / 3-22 yaş)

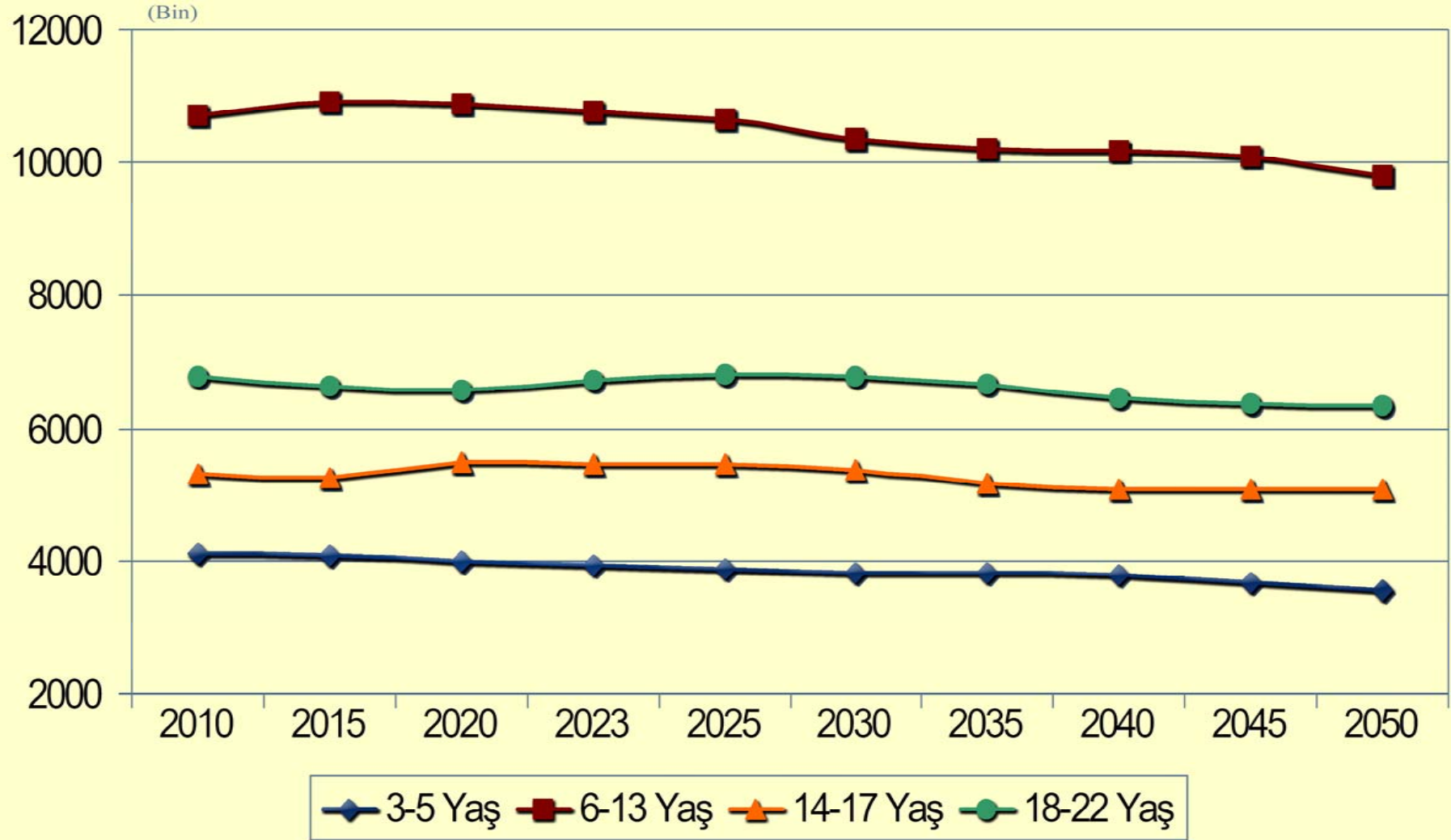

Türkiye'nin demografik değişim sürecinin temel karakteristikleri

- Toplam okul çağı nüfusu 26,9 milyondan 24,8 milyona inecektir.
- Bu azalma eğilimi, eğitim kademelerine göre farklı seyredecektir.
- Okul çağı nüfusunun toplam nüfus içindeki payı (2010-2050) %35'den %25'e düşmektedir.

Şekil 4.1a: Eğitim Kademelerine Göre Türkiye'nin Uzun Vadeli Okul Çağı Nüfusundaki Eğilimler (2010-2050)

Yöntem ve eğitimde büyüme senaryoları (2010-2050):

Eğitimde büyümeye ilişkin iki **senaryo**:

- Senaryo 1: Orta düzeyde (ılımlı) artış eğilimi
- Senaryo 2: Yüksek düzeyde artış eğilimi

Okul öncesi eğitim ve yükseköğretim: 2010-2050,
Ortaöğretim: 2010-2025

Ana dilimler: 2010-2023-2050

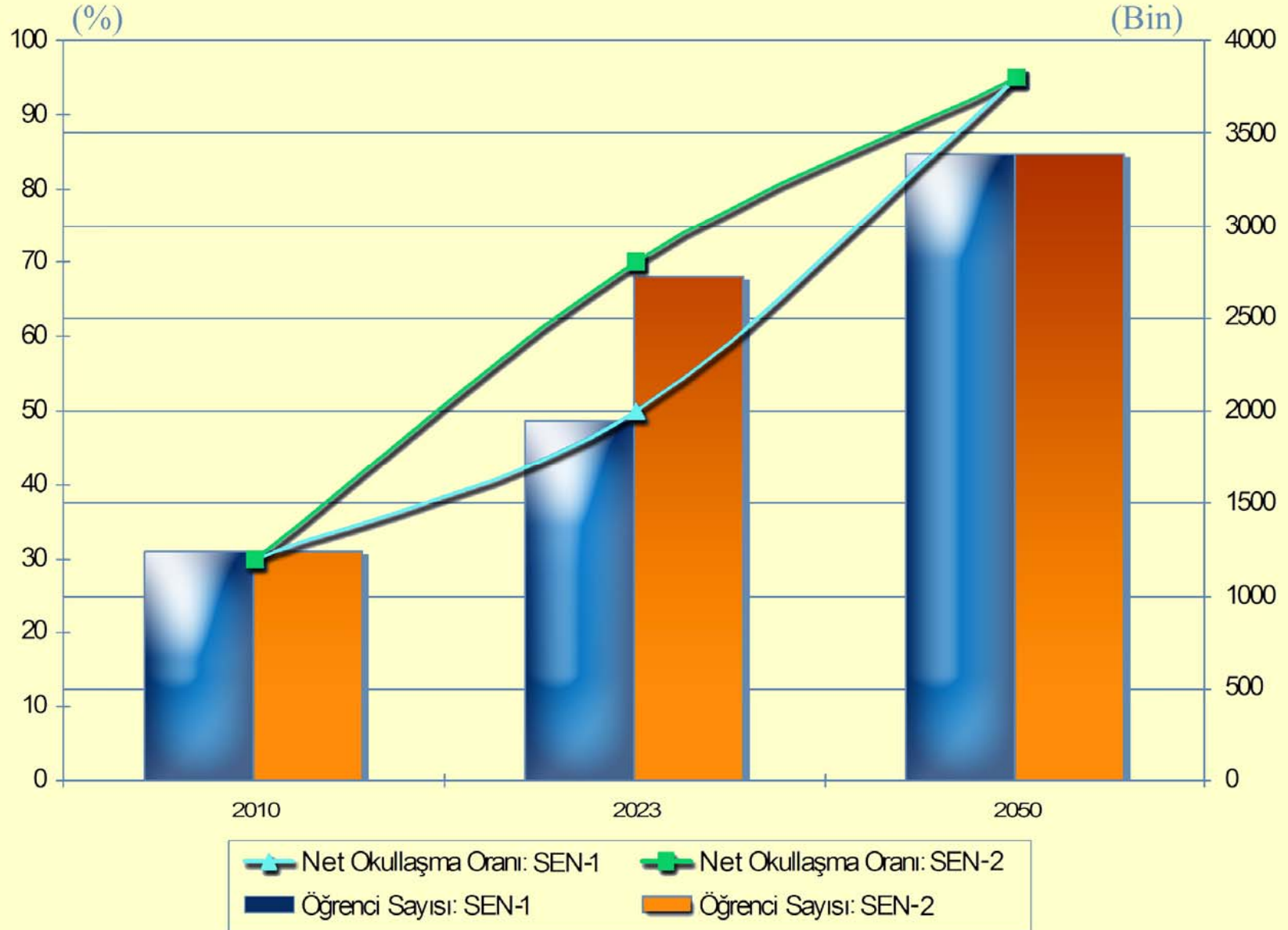
Ara dilimler: 5'er yıl

Yöntem ve eğitimde büyüme senaryoları (2010-2050) (Devam):

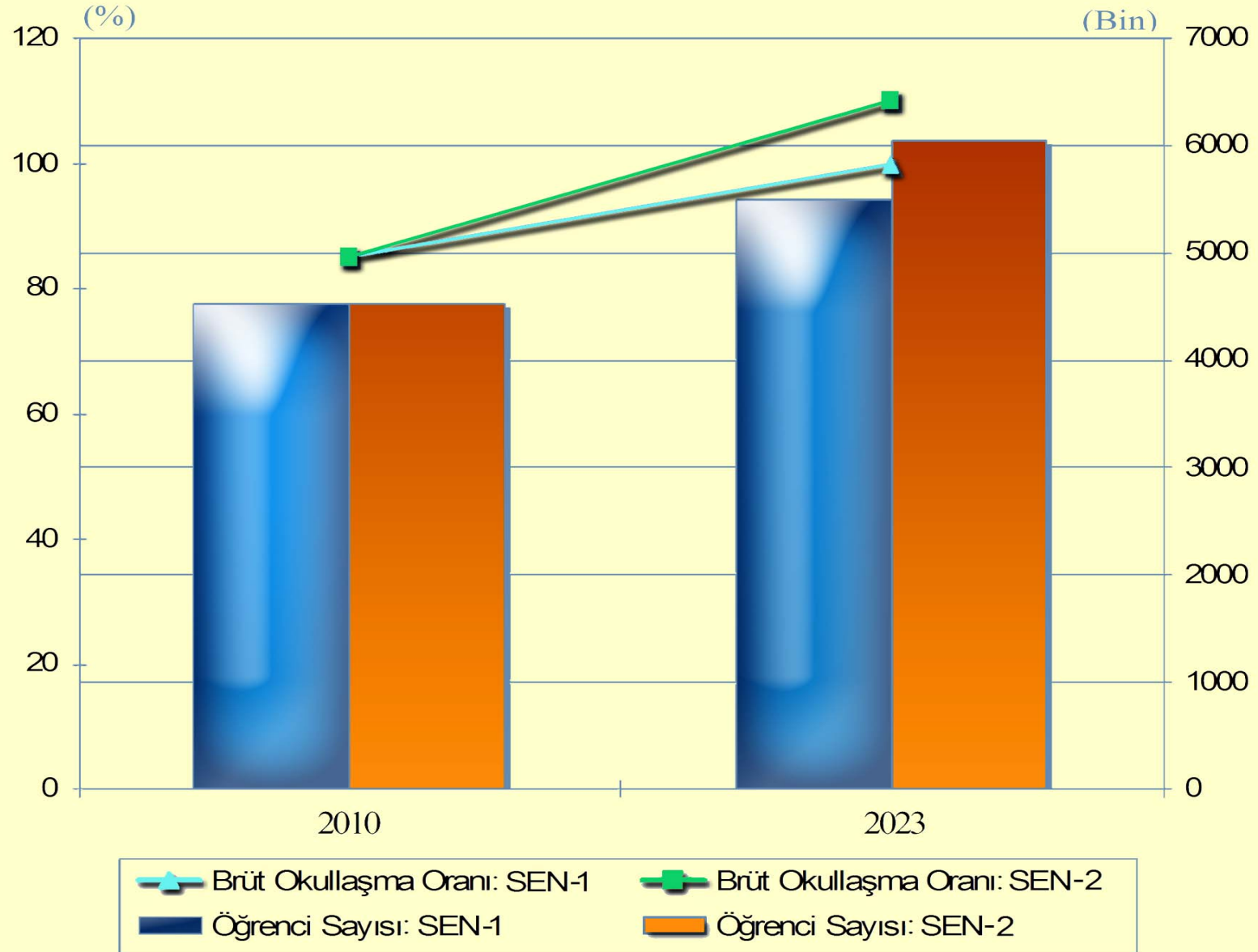
Çalışmanın temel değişkenleri:

- Okul çağı nüfusu projeksiyonları
- Okullaşma oranları (kabuller)
- Öğrenci sayılarının tahmini
- Vakıf üniversitelerinin payı
- Lisansüstü öğretimin payı

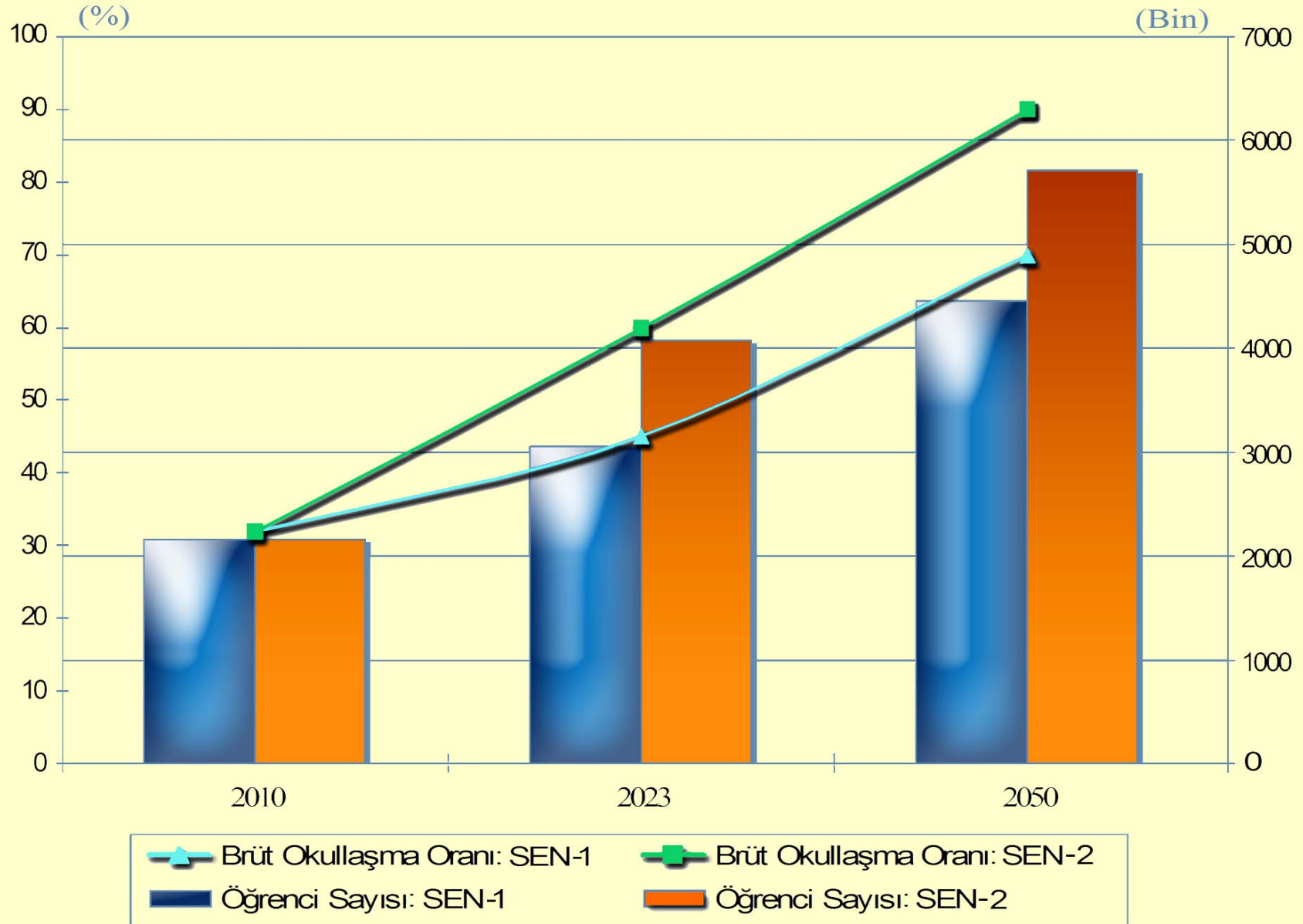
Şekil 4.6 Okul Öncesi Eğitimde Net Okullaşma Oranları ve Öğrenci Sayılarına İlişkin Uzun Vadeli Öngörüler 2010-2050 (3-5 yaş)

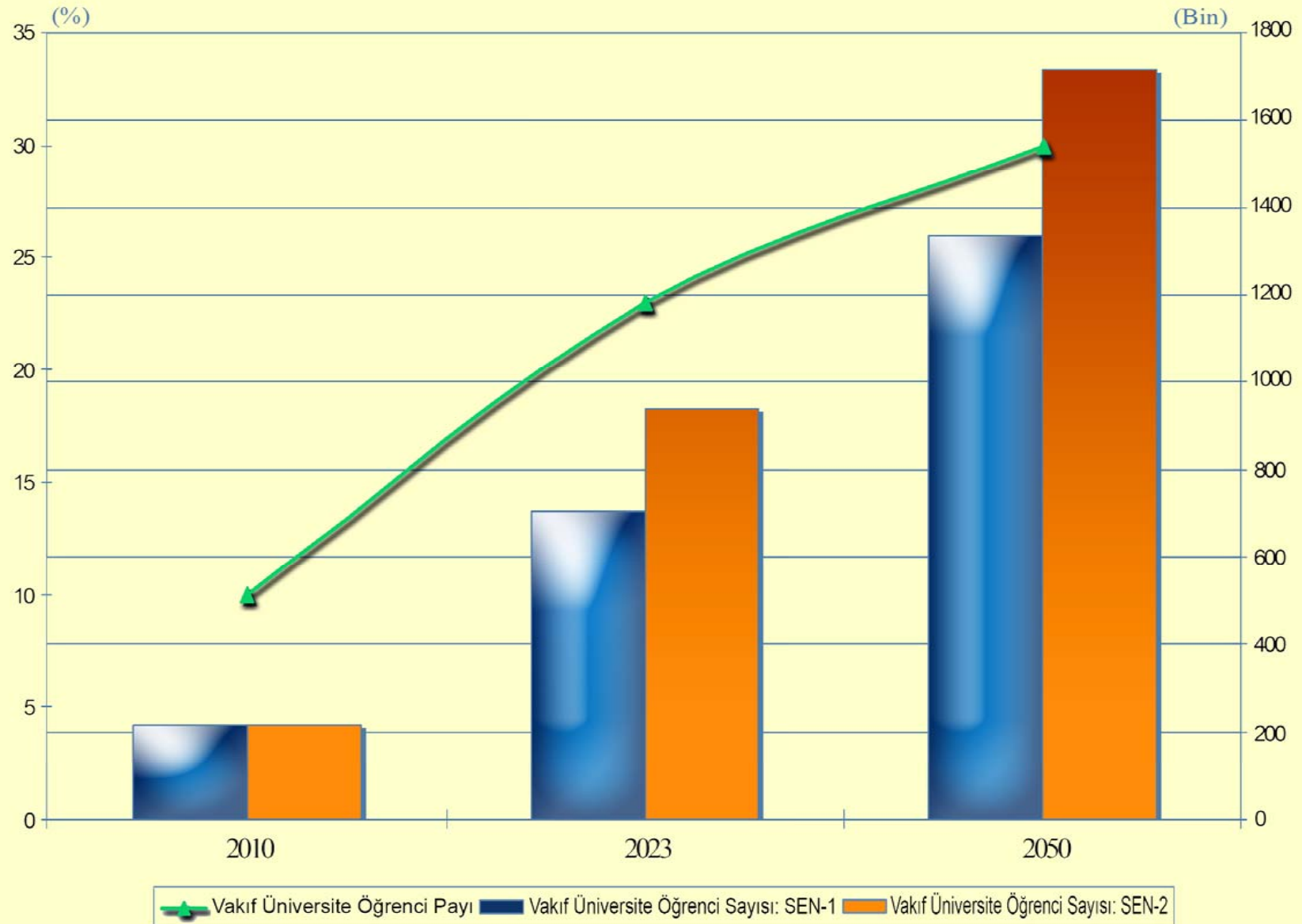
Şekil 4.7: Ortaöğretimde Brüt Okullaşma Oranları ve Öğrenci Sayılarına İlişkin Uzun Vadeli Öngörüler 2010-2025 (14-17 yaş)

Şekil 4.8: Yükseköğretimde Brüt Okullaşma Oranları ve Öğrenci Sayılarına İlişkin Uzun Vadeli Öngörüler 2010-2050 (18-22 yaş)

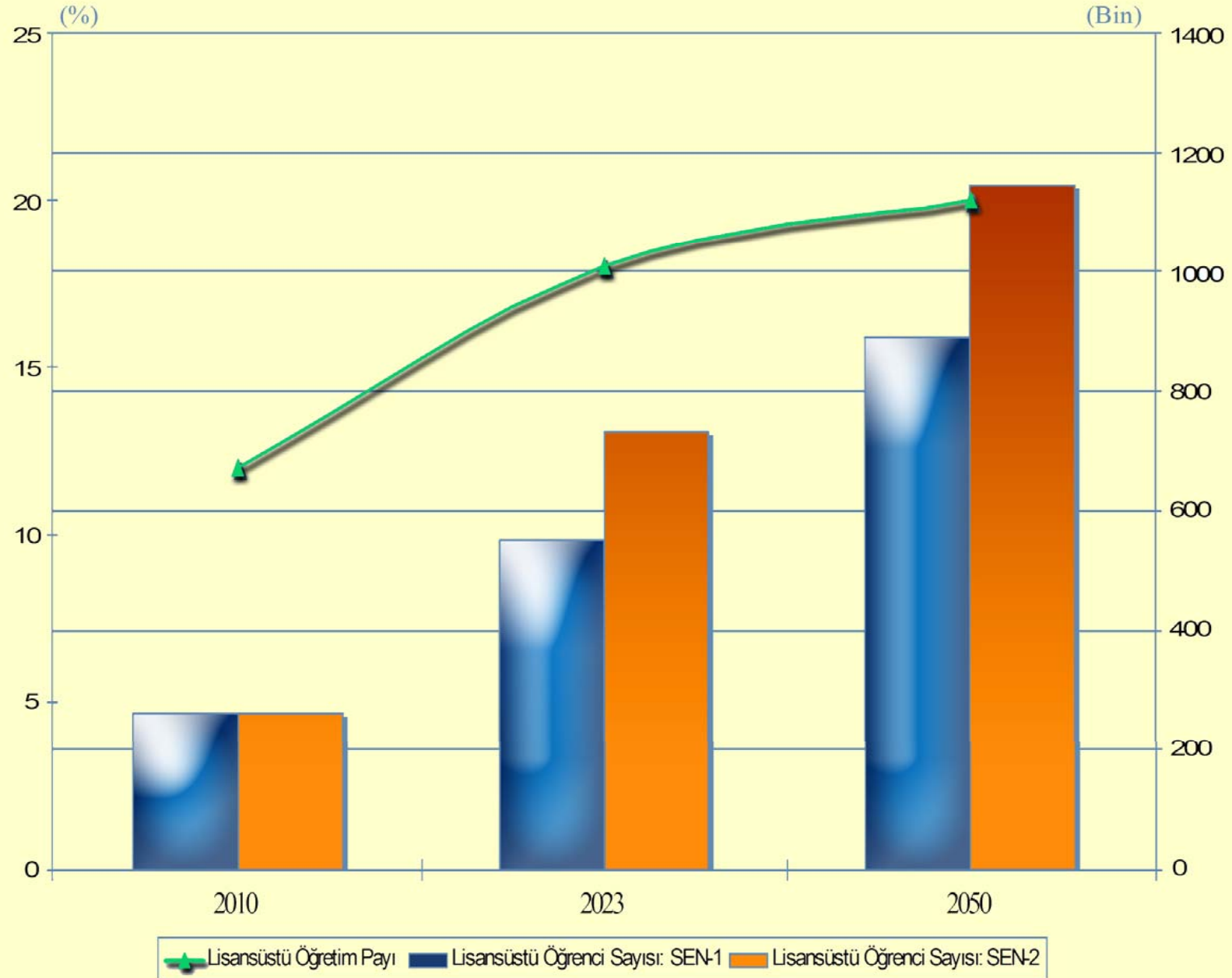

Şekil 4.9: Vakıf Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Sayıları ve Paylarına İlişkin Uzun Vadeli Öngörüler 2010-2050

Şekil 4.10: Lisansüstü Öğretim Öğrenci Sayıları ve Paylarına İlişkin Uzun Vadeli Öngörüler 2010-2050

Makro düzeyde eğitim politika önerileri

"Eğitim Ana Programı" (2010-2050)

Programla ilişkili ortak/anahtar konular şunlardır:

- Nüfusbilim ve eğitim sektörü arasındaki ortaklıkları güçlendirme.
- İzleme ve değerlendirme sistemi
- Eğitimi yaygınlaştırma
- Zorunlu eğitimin süresinin uzatılması
- Eğitimin niteliğini iyileştirme
- Eğitimde eşitliği geliştirme
- Ek finansman sağlama ve etkin kullanım
- Nitelikli öğretmen gereksiniminin karşılanması
- Özel eğitimi teşvik.

Kısa vadeli öncelikler (2010-2015):

- Zorunlu eğitimde=ilköğretimde okulu tamamlamayı sağlama ve kaliteyi geliştirme ...
- 5 yaşın (ana sınıfının) yaygınlaştırılması,
- Ortaöğretimin yaygınlaştırılmasına yönelik olarak kırsal kesimdeki gençlere ulaşma,
- Cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik çabaları yoğunlaştırma.

Orta vadeli öncelikler (2016-2023):

- Okul öncesi eğitimde, 4 yaşındaki çocuklara ulaşmaya öncelik verme.
- Ortaöğretimi yaygınlaştırma politikaları (fiziki kapasite ve yurt kapasitelerini genişletme) aynı kararlılıkla sürdürülmeli, okul terkleri ve ortaöğretimi tamamlama konularına özel önem verilmelidir.
- Yükseköğretimi yaygınlaştırma politikaları, yeni birimlerin aktif hale getirilmesiyle sürdürülmeli ve yükseköğretimi yaygınlaştırmada "özel" kaynak girişleri arttırılmalıdır.

Uzun vadeli öncelikler (2024-2050):

- Okul öncesi eğitimi 3 yaş ve altındaki çocuklara yaygınlaştırma,
- Yükseköğretimi yaygınlaştırma,
- "Hayat Boyu Öğrenme" anlayışı kapsamında, her düzeyde yetişkinlere yönelik eğitim düzenlemeleri.

Teşekkür ederim ...